

Verkenning

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) in gemeente Opsterland

research

Een gemeenschapsaanpak voor gezonde en gelukkige jongeren in Opsterland

Samenvatting van de verkenning

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) is een langdurige gemeenschapsaanpak. OKO helpt gemeenten op basis van cijfers over de lokale jeugd te werken aan gezonde en gelukkige jongeren. De aanpak is gericht op het creëren van een positieve leefomgeving waarin jongeren gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien zonder middelengebruik en met aandacht voor welbevinden. De OKO-aanpak is gebaseerd op het IJslandse preventiemodel. Het Trimbos-instituut ondersteunt gemeenten in het werken volgens de OKO-aanpak.

Gemeente Opsterland heeft de wens om te starten met de OKO-aanpak. Hiervoor dienen echter een aantal vragen beantwoord te worden. Het overgrote deel van de jongeren in Opsterland gaat buiten de gemeentegrenzen naar de middelbare school. Dit roept de vraag op 'Op welke manier kan er regionaal worden samengewerkt rondom deze aanpak?'. iresearch heeft in opdracht van gemeente Opsterland een verkenning uitgevoerd naar de manier waarop de OKO-aanpak in Opsterland georganiseerd kan worden.

Uit positieve en enthousiaste reacties van zowel (beleids)ambtenaren als ketenpartners, blijkt er draagvlak om met de OKO-aanpak in Opsterland aan de slag te gaan. OKO versterkt met inzet van de gemeenschapskracht de integrale preventieve aanpak voor gezonde en gelukkige jongeren.

Gezien de stand van zaken in de aangrenzende gemeenten en het feit dat de ketenpartners voornamelijk lokaal zijn georiënteerd, adviseren we om een lokale organisatiestructuur voor OKO op te zetten. Hiervoor adviseren we een stuurgroep, beleidsgroep en werkgroep te vormen. We adviseren de OKO-cyclus eerst lokaal te doorlopen. Hierbij worden op basis van de monitor en de dialoogsessie het beleid en de speerpunten bepaald. Afhankelijk hiervan en van de wensen en behoeften van de jongeren adviseren we om op uitvoeringsniveau de samenwerking met aangrenzende gemeenten op te zoeken. De lokale OKO-aanpak kan als vliegwiel fungeren om in de komende jaren stap voor stap te verbreden naar de Friese Mienskip Oanpak waarbij de hele gemeenschap wordt ingezet om gezonde en gelukkige Friese inwoners te stimuleren.

Inhoudsopgave

Samenvatting van de verkenning 2

1. Inleiding 4

1.1 Aanleiding

1.2 De OKO-aanpak

1.3 Waar jongeren uit Opsterland zich bevinden

2. Bevindingen 9

2.1 Reacties aangrenzende gemeenten

2.2 Kansen en aandachtspunten

2.3 OKO monitoring

2.4 Geleerde lessen van regionale OKO-aanpakken

3. Advies voor vervolg 16

3.1 Aan de slag met een lokale OKO-aanpak

3.2 OKO vraagt brede inzet

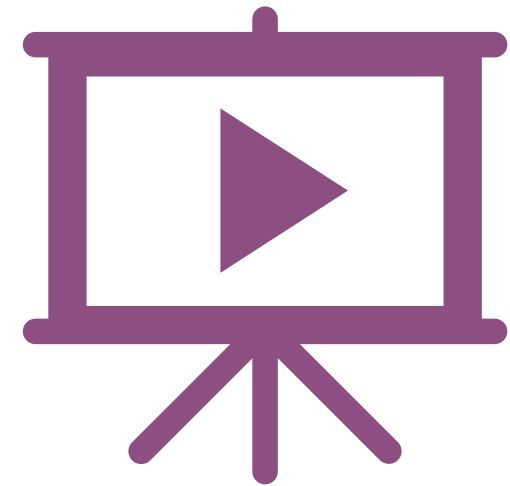
3.3 Eerste vervolgactiviteiten

3.4 Richtinggevende informatie voor de begroting

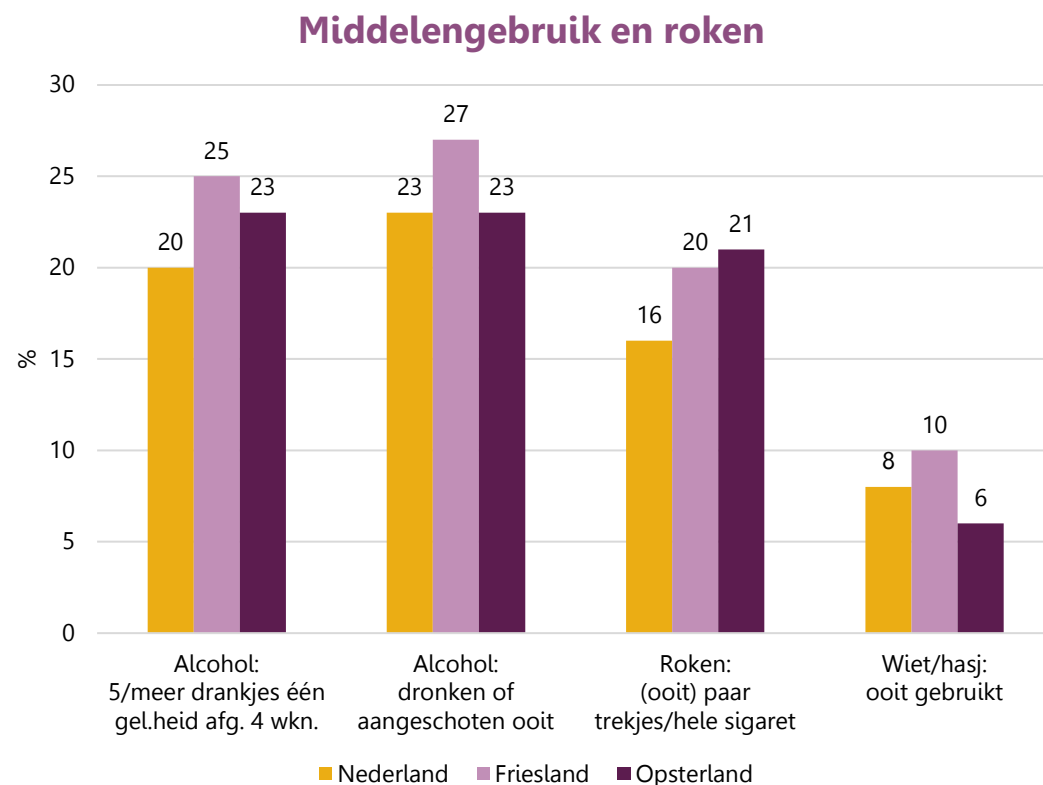
1

Inleiding

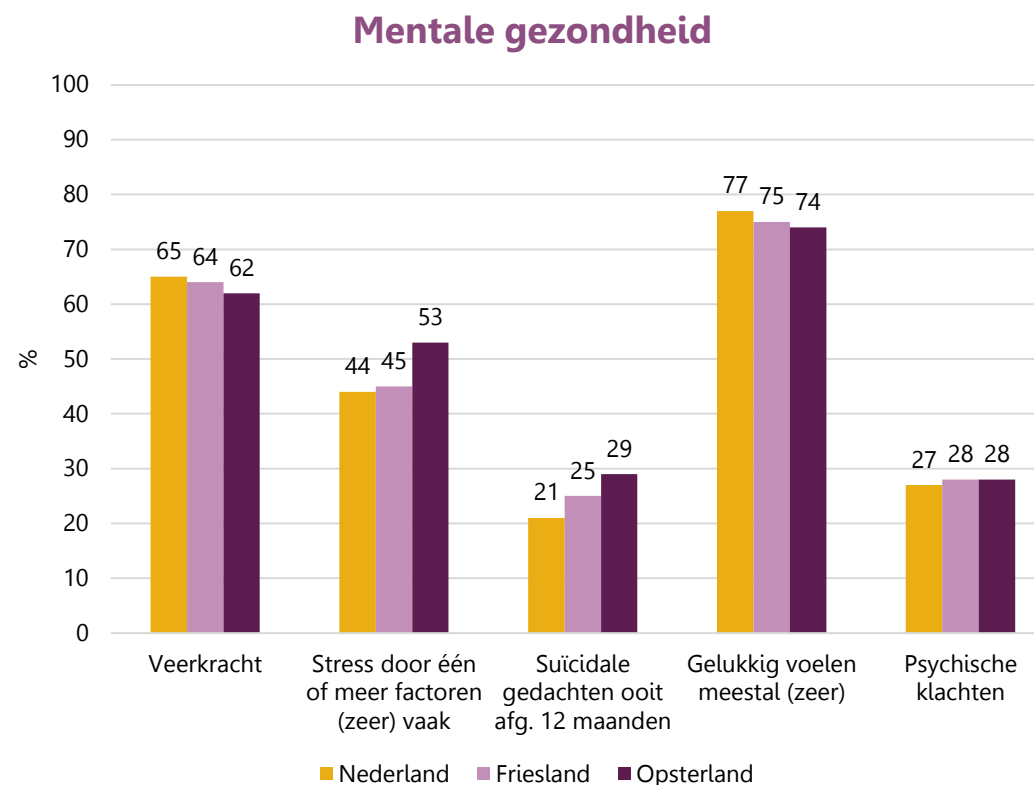

1.1 Aanleiding

Gemeente Opsterland is ambitieus: Ze willen dat kinderen en jongeren opgroeien in een omgeving waarbij ze op allerlei gebieden kansen krijgen om zich te ontplooiën tot jongvolwassenen die positief en gezond in het leven staan. Door verschillende landelijke maatregelen, waaronder de verhoging van de leeftijdsgrens van 16 naar 18 jaar voor de tabaksverkoop in 2003, is er een landelijke daling van het rookgedrag onder scholieren te zien. Gemeente Opsterland wil deze daling voortzetten. Verder wil Gemeente Opsterland nadrukkelijk inzetten op het terugdringen van zorgwekkend experimenteel-gedrag van een groep jongeren op het gebied van middelengebruik. Een andere groep jongeren begeeft zich op het pad richting de criminaliteit. Gemeente Opsterland wil zich extra inspannen om dit tegen te gaan. Figuur 1 en 2 geven de cijfers van het middelengebruik, roken en de mentale gezondheid van de jongeren in Opsterland (tweede en vierde klassers van de middelbare school) weer in vergelijking met alle jongeren in Friesland en Nederland¹.

Figuur 1. Cijfers middelengebruik en roken

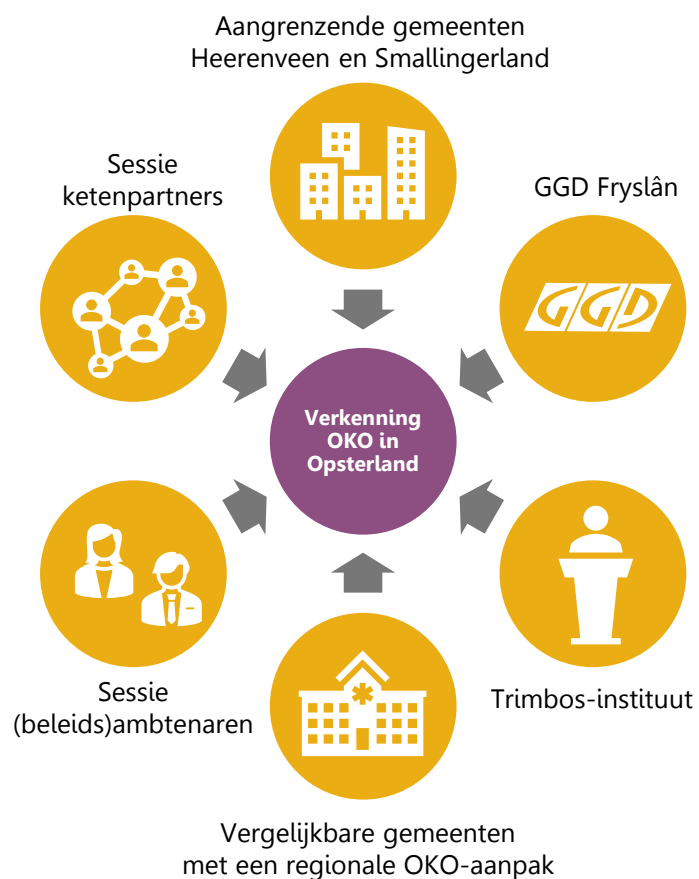

Figuur 2. Cijfers Mentale gezondheid

¹ Bron: Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) als onderbouwde aanpak

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) is een langdurige primaire preventieaanpak gericht op het creëren van een positieve leefomgeving waarin jongeren gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien zonder middelengebruik en met aandacht voor welbevinden ([Trimbos-instituut, 2024](#)). OKO biedt een goed onderbouwde gemeenschapsaanpak om aan de ambities van de Gemeente Opsterland te werken.

Verkenning naar de OKO-aanpak

Gemeente Opsterland heeft de wens om te starten met de OKO-aanpak. Hiervoor dienen echter een aantal vragen beantwoord te worden. Het overgrote deel van de jongeren in Opsterland gaat buiten de gemeentegrenzen naar de middelbare school. Dit roept de vraag op 'Op welke manier kan er regionaal worden samengewerkt rondom deze aanpak?'.

iresearch heeft in opdracht van gemeente Opsterland een verkenning uitgevoerd naar de manier waarop de OKO-aanpak in Opsterland georganiseerd kan worden. We hebben geïnventariseerd:

1. Hoe vergelijkbare en aangrenzende gemeenten de OKO-aanpak hebben georganiseerd, welke regionale samenwerking hier mogelijk is en welke geleerde lessen we hieruit mee kunnen nemen naar de situatie in Opsterland.
2. Wat het draagvlak onder lokale ketenpartners is en welke rol zij willen vervullen binnen de OKO-aanpak in Opsterland.
3. Hoe de regionale en lokale samenwerking vorm kan krijgen en wat hiervoor nodig is (denk aan rollen, formatie en kosten).

Hiervoor hebben we individuele gesprekken gehouden met de aangrenzende gemeenten Heerenveen en Smallingerland, GGD Fryslân, het Trimbos-instituut en twee vergelijkbare gemeenten die de OKO-aanpak regionaal hebben georganiseerd. Daarnaast hebben we tijdens een sessie met (beleids)ambtenaren van verschillende beleidsterreinen binnen Gemeente Opsterland en een sessie met ketenpartners het draagvlak voor de OKO-aanpak geïnventariseerd en de kansen en aandachtspunten voor de implementatie opgehaald. De (tussentijdse) resultaten zijn gepresenteerd en besproken met de beleidsambtenaren Sport en Gezondheid en Jeugd, Adviseur zorg, Teamleider Sociaal Domein en Wethouder Sociaal Domein.

1.2 De OKO aanpak

OKO helpt gemeenten om op basis van cijfers over de lokale jeugd te werken aan gezonde en gelukkige jongeren en te voorkomen dat zij alcohol of drugs gebruiken of roken. De aanpak, gebaseerd op het IJslandse preventiemodel, wordt door Gemeente Opsterland uitgevoerd, samen met partners uit Gemeente Opsterland die betrokken zijn bij opgroeiende jeugd ([Trimbos-instituut](#), z.d.).

De leefomgeving

Met OKO werkt de gemeenschap aan het vormen van een positieve leefomgeving voor jongeren op de volgende plekken:

- thuis (gezin)
- school
- de vriendenkring (peergroep)
- vrije tijd

Dit zijn de vier domeinen die in OKO centraal staan. OKO richt zich op jongeren van 10 tot 18 jaar.

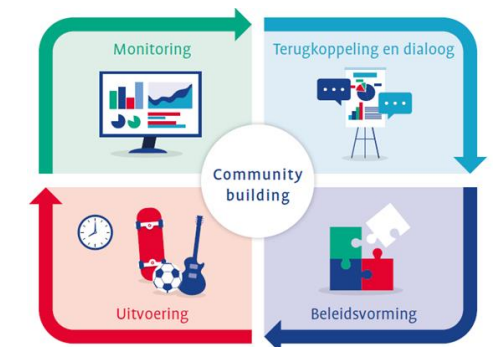
Figuur 3. OKO-domeinen met beschermende factoren en risicofactoren

Beschermende en risicofactoren

De aanpak richt zich op de belangrijkste factoren in de leefomgeving van jongeren die het risico op middelengebruik verkleinen (✓: beschermende factoren) of het risico vergroten (✗: risicofactoren), zie Figuur 3. Deze factoren zijn uit wetenschappelijk onderzoek naar voren gekomen. In elk van de vier domeinen gaan samenwerkingspartners met de factoren aan de slag. Ze versterken de beschermende factoren en pakken de risicofactoren aan.

De werkwijze

De gemeente coördineert de aanpak. Zij brengt ouders en lokale partners bij elkaar zodat er een gemeenschap ontstaat rond de opgroeiende jongeren. De OKO-cyclus wordt iedere twee jaar doorlopen: van monitoring naar dialoog, beleidsvorming en uitvoering.

Gemeenten die met OKO starten, kunnen deelnemen aan het OKO-implementatietraject. In dit implementatietraject ondersteunt het Trimbos-instituut gemeenten in het werken volgens OKO, gebaseerd op de uitgangspunten van het IJslandse preventiemodel.

Klik op de links voor de video's over OKO: [OKO in het kort uitgelegd](#) en [Uitgebreidere uitleg over OKO en ervaringen van andere gemeenten](#)

1.3 Waar jongeren uit Opsterland zich bevinden

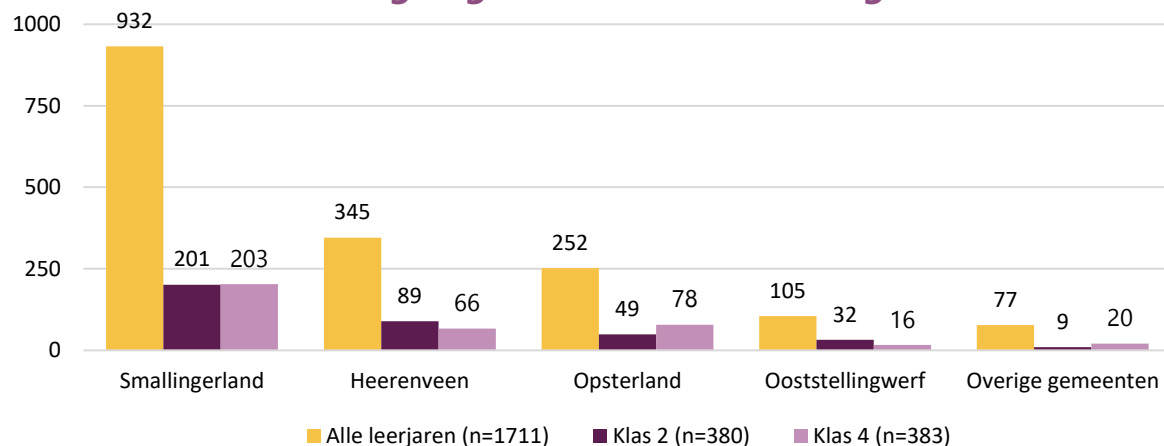
School

Aangezien OKO een gemeenschapsaanpak is, is het van belang om voor de start van de aanpak te kijken wat een goed afgebakend gebied is waarin jongeren zich bewegen en wat een logische gemeenschap is waaromheen lokale partners betrokken kunnen worden. In Figuur 4 en 5 is te zien dat het overgrote deel van jongeren uit Opsterland buiten de gemeentegrenzen naar school gaat (85%). De meerderheid van de jongeren gaat in de gemeente Smallerland (54%) en Heerenveen (20%) naar school¹.

Vrije tijd

Volgens ketenpartners bevinden de jongeren zich in hun vrije tijd voornamelijk op de volgende plekken: online (met name op TikTok en Snapchat), bij (sport)verenigingen, thuis, in keten en jeugdhonken, op straat en veldjes, bij de soos in Gorredijk en bij bijbaantjes. Daarnaast hebben ketenpartners ideeën gegeven hoe meer jongeren bereikt kunnen worden. Dit kan via scholen en de plekken waar jongeren komen in aangrenzende gemeenten en door het uitbreiden van het cultureel aanbod. Bovenal geven ketenpartners aan dat jongeren ontmoetingsplekken missen. Hiervoor is de wens om huiskamers in te richten waar jongeren terecht kunnen voor inloop, huiswerkbegeleiding, een luisterend oor, gezelligheid en ontmoeting. Dit is een concreet idee om uit te voeren als er gestart wordt met OKO.

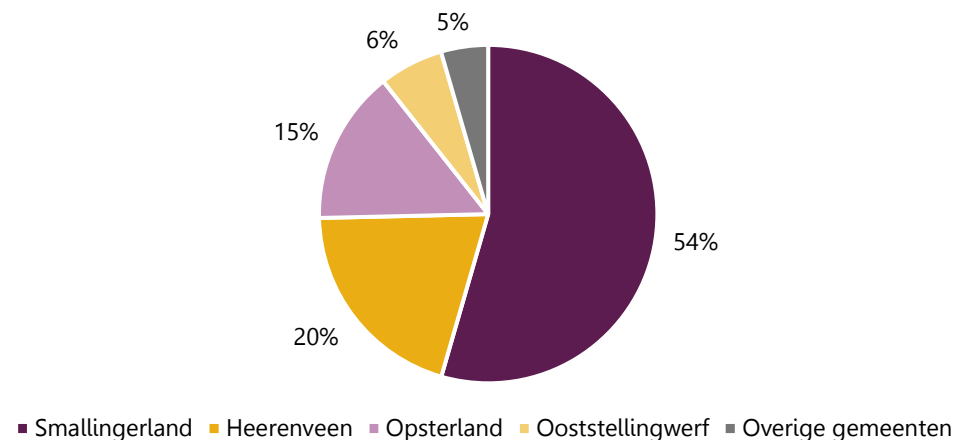
Aantal Opsterlandse jongeren die in andere en eigen gemeente naar school gaan

Figuur 4. Aantallen Opsterlandse jongeren naar school

¹ Bron: DUO 2022

Verdeling gemeenten waar Opsterlandse jongeren naar school gaan

Figuur 5. Percentages Opsterlandse jongeren naar school

2

Bevindingen

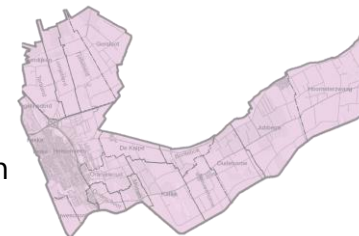
iresearch

2.1 Reacties aangrenzende gemeenten

Gezien de grote populatie jongeren die in gemeente Smallingerland en Heerenveen naar school gaan, hebben we bij deze gemeenten opgehaald waar zij staan in de OKO-aanpak en hebben we een eventuele samenwerking verkend.

Heerenveen

Gemeente Heerenveen is nog geen OKO-gemeente. De programmatische aanpak van OKO spreekt hen wel aan, maar de gemeente geeft aan geen financiële ruimte voor OKO te hebben en ziet daar op korte termijn geen verandering in komen. Gemeente Heerenveen staat wel open om af te stemmen over het betrekken van de middelbare scholen in hun gemeente als gemeente Opsterland met de OKO-aanpak aan de slag gaat.

Smallingerland

Gemeente Smallingerland werkt met de OKO-aanpak sinds januari 2023, in hun gemeente onder de naam 'Hoppa!'. In het eerste jaar zijn ze voornamelijk bezig geweest met het bouwen van de gemeenschap. De samenwerkingspartners zijn met name lokaal georganiseerd. Voor 'Hoppa!' zijn een bestuurlijke, strategische en operationele werkgroep gevormd. De projectleiding heeft gemeente Smallingerland belegd bij de lokale welzijnsorganisatie. 'Hoppa!' richt zich tot nu toe op de domeinen vrije tijd en gezin (ouderbetrokkenheid). Het vrijetijdsaanbod is uitgebreid en is vindbaar op een website. Momenteel werken ze aan het waarborgen van de kwaliteit en de juiste randvoorwaarden van dit aanbod.

Het is aannemelijk dat jongeren die in Opsterland wonen, maar in Smallingerland naar school gaan, ook gebruik willen maken van de OKO activiteiten in die gemeente. Op dit moment is niet bekend hoeveel dit gebeurt. Gemeente Smallingerland geeft aan dat de activiteiten ook toegankelijk zijn voor de jongeren uit Opsterland. De activiteiten worden grotendeels betaald vanuit de gemeente. Bij sommige activiteiten wordt een kleine eigen bijdrage gevraagd. Voor de jongeren die dit niet kunnen betalen, kunnen ze toch deelnemen als ze bijdragen aan de organisatie van de activiteit, bijvoorbeeld door te flyeren. In Smallingerland denken ze na over de invoering van een vrijetijdspas. Deze zouden ze wel alleen aanbieden aan de jongeren die in Smallingerland wonen. Gemeente Smallingerland geeft aan op dit momenteel geen verwachtingen te hebben richting gemeente Opsterland met betrekking tot een cofinanciering van de activiteiten.

Gezien het feit dat de meeste samenwerkingspartners lokaal georganiseerd zijn (jongerenwerk, sport, cultuur, welzijn) en gemeente Smallingerland al verder is met de aanpak, ligt een subregionale OKO organisatie met gemeente Smallingerland nu niet voor de hand. Gemeente Smallingerland staat open voor samenwerken waarbij wordt gekeken waar je van elkaar kunt leren en in de uitvoering samen op kunt trekken als daar aanleiding voor is. Bovenal ziet gemeente Smallingerland niet alleen de verbinding met gemeente Opsterland als waardevolle samenwerking, maar ziet dit voor Friesland breed.

Ooststellingwerf en Weststellingwerf

Gemeente Opsterland werkt in andere verbanden veel samen met gemeente Ooststellingwerf en gemeente Weststellingwerf. Gemeente Ooststellingwerf is in 2023 gestart met de OKO-aanpak. De beleidsambtenaar Jeugd van gemeente Opsterland heeft contact met gemeente Ooststellingwerf. Deze gemeente staat open voor samenwerking en uitwisseling wanneer in Opsterland ook met de OKO-aanpak gestart gaat worden. Gemeente Weststellingwerf is nog geen OKO gemeente en lijkt dit op korte termijn ook niet te worden vanwege beperkte financiële middelen.

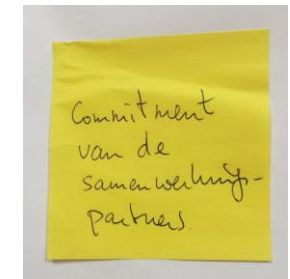
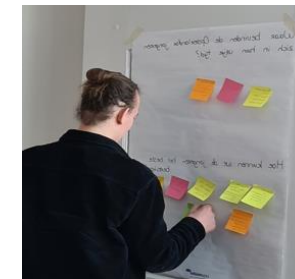
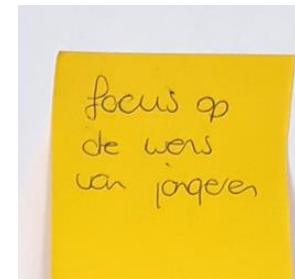
2.2 Kansen en aandachtspunten

Tijdens een interne sessie met (beleids)ambtenaren en een sessie met ketenpartners hebben we de OKO-aanpak toegelicht en input bij de betrokkenen opgehaald. In beide sessies kwamen positieve reacties op de aanpak en is het draagvlak voor een OKO-aanpak in Opsterland gebleken.

Wat voedt het enthousiasme?

(Beleids)ambtenaren en ketenpartners zijn enthousiast over de OKO-aanpak om de volgende redenen:

- De aanpak heeft een positieve en preventieve insteek.
- De aanpak zich richt op álle jongeren.
- Met deze aanpak gaat meer aandacht uit naar de mentale gezondheid van de jeugd waar momenteel zorgen om zijn.
- Het versterkt de samenwerking en de samenhang in het aanbod.
- Het is een meerjarige aanpak met lokale cijfers als basis.
- Het perspectief van jongeren staat centraal waardoor het beter aansluit bij de behoeften van jongeren en wat ze nodig hebben. Ook worden jongeren betrokken bij de uitvoering.
- Er is aandacht voor ouderbetrokkenheid.

“Het spreekt mij aan dat de focus ligt op ‘van goed naar beter’ i.p.v. wat niet goed gaat”

Waar liggen de kansen?

De OKO-aanpak biedt kansen om de integrale preventie aanpak te versterken.

- Zowel (beleids)ambtenaren als ketenpartners noemden in de sessie dat de verbinding tussen school en het buitenschools aanbod waaronder sport- en culturele activiteiten versterkt kan worden. De school kan goed als plek worden gebruikt om jongeren te bereiken. Fysieke ruimtes op in en om het schoolgebouw (van BHS Gorredijk) kunnen worden gebruikt om activiteiten te organiseren.
- Het aanbod dat er op school is kan met elkaar worden verbonden en versterkt. Denk hierbij aan de inzet van de consultants jeugd op school, de jongerenwerkers op school, en (de eigen invulling van) de gezonde school aanpak.
- Binnen gemeente Opsterland wordt ingezet op talentgericht werken. Hiervoor worden professionals die met kinderen en jongeren werken geschoold in het herkennen van talenten. Dit zorgt voor verbinding en zorgt ervoor dat iedereen vanuit dezelfde mindset werkt. OKO past hierbij.
- Er kan geïnventariseerd worden waar nog handelingsverlegenheid zit bij professionals die met kinderen en jongeren werken, bijvoorbeeld m.b.t. het bespreekbaar maken van bepaalde gezondheidsthema's en het inspelen op signalen. Het OKO-netwerk biedt kansen voor professionals om elkaar hierin te ondersteunen en elkaar te verrijken met kennis. Dit werkt tevens verbindend.
- De OKO-aanpak zet de kracht van de gemeenschap in. (Beleids)ambtenaren en ketenpartners zien nadrukkelijk het belang van ouderbetrokkenheid en het betrekken van de jongeren zelf.
- Door de preventieve insteek kan OKO op lange termijn bijdragen aan een kostenbesparing in de jeugdzorg en op het domein openbare orde & veiligheid.

Voorbeeld Edam-Volendam

Er wordt gemeenschapsgevoel gecreëerd door activiteiten voor kinderen en hun ouders op de vrijdag- en zaterdagavond te organiseren. Hierdoor gaan ouders op die momenten niet naar de kroeg en gaan kinderen niet thuis met vrienden drinken.

Voorbeeld Hardenberg

De kracht van de gemeenschap wordt ingezet doordat via de school alle ouders dezelfde afspraken met hun kinderen maken bijvoorbeeld over welke tijden ze 's avonds binnen zijn.

Aansluiting bij bestaand beleid

Met de (beleids)ambtenaren is gesproken over de kansen die er liggen om met de OKO-aanpak aan te sluiten bij bestaand beleid en om aan de visie van Gemeente Opsterland invulling te geven. Het sluit aan bij:

- Het uitgangspunt uit het coalitieakkoord over inwonersbetrokkenheid en de visie op het sociaal domein en het inzetten op gelijke kansen.
- De actielijnen uit de preventieagenda over vitale dorpen, gezond lichaam en mentale veerkracht.
- De coalitie 'Gezond leven' van de Friese Preventie Aanpak en de Fryske Mienskip Oanpak waarbij ingezet wordt op bewegen en ontmoeten voor de hele Friese gemeenschap.
- Beleid vanuit de domeinen Jeugd, Sport en Gezondheid, Cultuur, Onderwijs, Dorpen, Welzijn en Veiligheid. De OKO-aanpak biedt kansen om deze beleidsdomeinen met elkaar te verbinden.

Daarnaast borduurt OKO voort op bestaand(e) aanbod/programma's en biedt het kansen om dit meer integraal in te zetten. Denk hierbij aan:

- Gelijke Kansen Alliantie (Talentgericht werken)
- Gezonde School
- Nuchtere Fries
- Sûn Opsterlân

Met de OKO-aanpak wordt er structureler en intensiever gewerkt aan de gezonde positieve leefomgevingen van de jongeren. Datgeen wat al wordt gedaan, wordt hierdoor versterkt. Witte vlekken worden op basis van de monitoring en dialoog zichtbaar waardoor hier op ingespeeld kan worden. De ervaring in andere gemeenten leert dat OKO vaak aanleiding geeft om het gesprek te voeren over een verbreding of verschuiving naar de voorkant, bijvoorbeeld: het jongerenwerk gaat meer preventief inzetten op de jongeren waar het goed mee gaat i.p.v. dat alle aandacht uitgaat naar jongeren waar zorgen om zijn.

Wat zijn aandachtspunten?

Voor de implementatie van de OKO-aanpak hebben (beleids)ambtenaren en ketenpartners aandachtspunten meegegeven:

- Het creëren van gedeeld eigenaarschap bij ketenpartners en inwoners. De actieve bijdrage van ketenpartners is nodig om daadwerkelijk een beweging op gang te brengen, om OKO zichtbaar te maken en concrete acties uit te voeren. Hiermee blijft OKO geen gedachtengoed en werkwijze waar alleen over wordt gepraat, maar brengt het veranderingen die ten goede komen aan de jongeren. Er werd door ambtenaren op gewezen dat niet alles als gemeente is op te lossen. Gedeeld eigenaarschap van de ouders is nodig. Het domein 'gezin' zet in op deze omgeving van jongeren.
- Eerst bestaand aanbod evalueren en eventueel versterken, alvorens er nieuw aanbod wordt gecreëerd.
- De samenwerking met aangrenzende gemeenten wordt als kans en aandachtspunt bestempeld. Doordat de beweging van jongeren over de gemeentegrenzen heen gaat, is de samenwerking met voornamelijk gemeente Smallingerland essentieel.
- Daarnaast kent ook ieder dorp binnen Opsterland haar eigen krachten en uitdagingen waardoor acties per dorp kunnen gaan verschillen.

2.3 OKO monitoring

Het werken volgens OKO vraagt een intensieve en specifieke monitoring bij jongeren. Normaliter neemt GGD Fryslân eens per 4 jaar de jeugdmonitor af in klassen 2 en 4 van de middelbare school. Jongeren beantwoorden via een vragenlijst vragen over hun gezondheid, welzijn en leefstijl. De OKO-aanpak vraagt een extra monitor, zodat iedere 2 jaar data beschikbaar komt.

GGD Fryslân heeft in het najaar van 2023 de jeugdmonitor afgenomen. Hierin zijn de specifieke OKO vragen aan toegevoegd. Het merendeel van de scholen waar de jongeren uit Opsterland op school zitten heeft meegedaan aan de jeugdmonitor. Alleen op twee scholen in gemeente Heerenveen is de afname (grotendeels) niet gelukt.

GGD Fryslân rapporteert de uitkomsten op gemeente- en schoolniveau. Voor een OKO-aanpak in Opsterland is de rapportage op gemeenteniveau het meest relevant.

De volgende monitor zou volgens de OKO-aanpak in 2025 afgenomen moeten worden. Er zijn verschillende ontwikkelingen gaande waardoor het nog onzeker is hoe dit wordt georganiseerd en wat dit van Gemeente Opsterland vraagt. Ontwikkelingen die spelen, zijn:

- Op landelijk niveau wordt gesproken en nagedacht of de jeugdmonitor i.p.v. 1x/4jaar 1x/2jaar afgenomen gaat worden.
- Op landelijk niveau wordt gekeken of de jeugdmonitor in de tijd wordt verschoven zodat deze niet gelijk loopt met het peilstationsonderzoek van het Trimbos-instituut.
- Op regionaal niveau wordt gesproken om de eigen Friese monitor die GGD Fryslân via een steekproef via thuisadressen afneemt, in de tijd te verschuiven zodat dit als monitor voor OKO kan fungeren. De meningen over of dit een passende vervanging is lopen uiteen.

De gesprekken hierover lopen tussen het Trimbos-instituut, GGD GHOR Nederland, GGD Fryslân en de OKO gemeenten in Friesland.

2.4 Geleerde lessen van regionale OKO-aanpakken

In Noord-Veluwe (6 gemeenten) en de Kempen (4 gemeenten) is de OKO-aanpak regionaal georganiseerd. Bij de start van de verkenning behoorde dit voor Opsterland tot de mogelijkheden. In dat kader zijn beleidsambtenaren uit deze twee regio's gesproken om hun geleerde lessen op te halen. Gezien de ambitie in Friesland om in alle gemeenten naar een brede 'Fryske Mienskip Oanpak' toe te werken, worden de geleerde lessen hier genoemd.

Ervaren voordelen

- Jongeren kunnen beter worden bereikt, omdat ze zich buiten de gemeentegrenzen bewegen. Samenwerking is hiervoor noodzakelijk.
- Gezamenlijke financiering van o.a. de ondersteuning van het Trimbos-instituut en de OKO monitoring.
- Taken kunnen worden verdeeld.
- Gemeenten inspireren elkaar.
- Het geeft grotere aantallen in de OKO monitor waardoor de cijfers betrouwbaarder worden.

Ervaren nadelen

- Het vraagt veel afstemming en communicatie.
- Er is tragere besluitvorming.
- Voor de locatie van bijvoorbeeld ouderbijeenkomsten moet je een plek kiezen die altijd voor een deel van de ouders buiten hun gemeente ligt.

Aandachtspunten die zijn meegegeven

- Neem veel tijd voor het bouwen van de community en manage de verwachtingen van ketenpartners en (beleids)ambtenaren.
- Beleidsadviseurs van de verschillende gemeenten zijn een belangrijke linking pin tussen de gemeenten, interne collega's en de verschillende OKO-werkgroepen.
- Concrete acties helpen voor de partnerbetrokkenheid, maar zorg ook dat het op basis van de uitkomsten van de monitor is.
- Zorg voor een grote opkomst bij de dialoogsessie waardoor OKO breder gedragen wordt dan alleen de contactpersonen die in de werkgroepen zitten.
- Benut bestaande burgerinitiatieven rondom OKO-thema's. Bijvoorbeeld wanneer er een groep bezorgde ouders al samen optrekt tegen middelengebruik.
- Financiering: maak gebruik van bestaande budgetten, pas een verdeelsleutel naar inwoners- of jongerenaantal toe en zorg voor een budgethouder voor de regionale OKO aanpak.

3

Advies voor vervolg

iresearch

3.1 Aan de slag met een lokale OKO-aanpak

Gezien de geschetste stand van zaken in de aangrenzende gemeenten en het feit dat de ketenpartners voornamelijk lokaal zijn georiënteerd, adviseren we om een lokale organisatiestructuur voor OKO op te zetten. Het advies hoe gemeente Opsterland deze organisatiestructuur kan vormgeven staat op de volgende pagina.

We adviseren de OKO-cyclus eerst lokaal te doorlopen. Hierbij wordt aan de hand van de monitor van de Opsterlandse jongeren en de dialoog met partners beleid gevormd. Om te zorgen voor een gemeenschapsaanpak is het nodig dat samen met partners, ouders en jongeren zelf uitvoering wordt gegeven aan dit beleid. Om de hele leefomgeving van jongeren positief te beïnvloeden is het belangrijk om aan alle vier de domeinen van OKO te werken. Met de monitor en de dialoogsessie worden speerpunten bepaald waar extra inzet op nodig is.

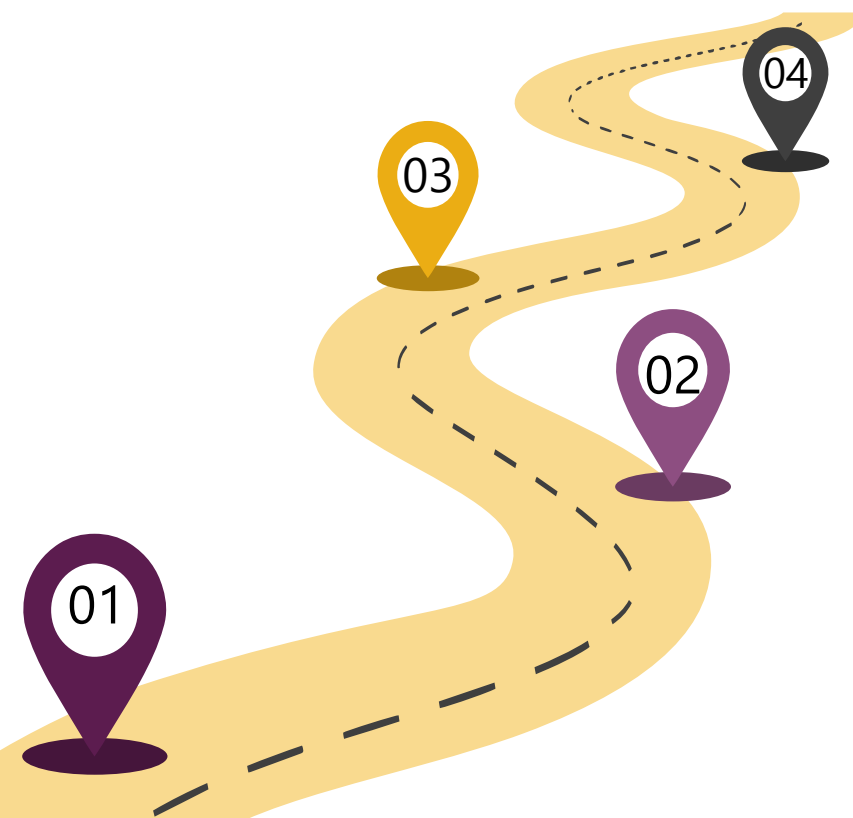

Afhankelijk van de beleidsvorming en de wensen en behoeften van de jongeren adviseren we om op uitvoeringsniveau de samenwerking met aangrenzende gemeenten op te zoeken. Als er bijvoorbeeld behoefte blijkt aan een website met vrijetijdsaanbod, kan met gemeente Smallingerland worden gekeken hoe de krachten kunnen worden gebundeld.

Bovenal is nauw contact met de aangrenzende gemeenten gewenst om ervaringen en signalen uit te wisselen. We adviseren om met gemeente Smallingerland hiervoor een structureel overleg in te plannen. We adviseren met gemeente Heerenveen de samenwerking op te zoeken als er extra inzet nodig is op het domein school. Daarnaast is het aan te raden met gemeente Heerenveen contact te zoeken als de volgende monitor gaat plaatsvinden om gezamenlijk scholen te stimuleren hieraan deel te nemen. Door samenwerking met aangrenzende gemeenten kan het bereik van de Opsterlandse jongeren worden verhoogd.

We adviseren om met de lokale OKO-aanpak komende jaren stap voor stap te verbreden naar de Friese Mienskip Oanpak (Position Paper De Fryske Mienskip Oanpak, 2022). Dit kan door de samenwerking met andere Friese gemeenten uit te breiden en/of te intensiveren. Daarnaast kan de aanpak verbreden naar jongere (*lyts*) en oudere doelgroepen (*grut en wiis*). Zo wordt de hele gemeenschap ingezet om gezonde en gelukkige Friese inwoners te stimuleren.

3.2 OKO vraagt brede inzet

Langdurige inzet

Als gemeenten kiezen voor OKO dan verbinden ze zich voor ten minste 4 jaar aan het OKO-implementatietraject. Omdat de aanpak gericht is op het veranderen van de omgeving van de jeugd, zijn de effecten van interventies vaak pas op langere termijn zichtbaar. De aanpak vraagt dan ook een langdurige inzet.

- Er moet voldoende capaciteit vrijgemaakt worden voor een projectleider. Hier wordt verder op ingegaan op pagina 22.
- Daarnaast vraagt het capaciteit van een beleidsambtenaar, van bijvoorbeeld Sport en Gezondheid of Jeugd en de Adviseur zorg.
- Ook is enige inzet van andere (beleids)ambtenaren nodig. Denk hierbij aan (beleids)ambtenaren van Jeugd, Sport en Gezondheid, Cultuur, Onderwijs, Dorpen, Welzijn en Veiligheid en het gebiedsteam.
- Tot slot kan OKO niet zonder de actieve bijdrage van ketenpartners. Denk hierbij aan: Code Hans, Sport Fryslân, VO-school, PO-scholen, Skaal, GGD, JGZ, VNN, (sport)verenigingen, Politie, Team Handhaving en werkgevers.

Organisatiestructuur

We adviseren om de organisatiestructuur voor OKO op te zetten in drie verschillende niveaus. Dit zorgt ervoor dat het gedachtengoed van de OKO-aanpak goed wordt verspreid en dat het niet een project van één persoon binnen een organisatie blijft. Hiermee kan OKO aansluiten bij bestaand(e) beleid/programma's en hierin worden geborgd.

Stuurgroep op strategisch niveau:

Hierin zitten de bestuurders van de belangrijkste ketenpartners. Denk aan: Code Hans, scholen, Sport Fryslân, Skaal, VNN en GGD. Met de stuurgroep wordt ervoor gezorgd dat er bestuurlijk commitment is om met elkaar volgens OKO te werken. Er kan gekeken worden of de bestuurders van deze partijen aan andere tafels samenkomen en of OKO daar onderdeel van kan worden. De stuurgroep wordt voorgezeten door de wethouder sociaal domein.

Beleidsgroep op tactisch niveau:

Hierin zitten de beleidsambtenaren van de verschillende beleidsterreinen, zoals eerder genoemd. De beleidsgroep kan aangevuld worden met beleidsmedewerkers van enkele kernpartners, denk bijvoorbeeld aan de beleidsadviseur van de GGD. Met de beleidsgroep wordt ervoor gezorgd dat OKO integraal onderdeel wordt van bestaand(e) beleid/programma's en opgenomen wordt in de huidige werkwijze. Daarnaast geeft het een sturingsmechanisme doordat beleidsambtenaren OKO op kunnen nemen in subsidieafspraken met ketenpartners. De beleidsgroep wordt voorgezeten door de beleidsambtenaar die hoofdvantwoordelijke is voor OKO.

Werkgroep op uitvoerend niveau:

Hierin zitten de uitvoerende professionals binnen de gemeente. Denk aan: Consulents jeugd (op school), POH-jeugd, jongerenwerker, buurtsportcoach, cultuurcoach, docent/teamleider, Gezonde school adviseur, jeugdverpleegkundige en preventiewerker verslavingszorg. In de werkgroep worden naar aanleiding van de monitor en de dialoogsessie de activiteiten bedacht en uitgevoerd. Bovendien worden signalen en ervaringen met elkaar uitgewisseld. Naar aanleiding van de speerpunten kunnen verschillende subwerkgroepen worden gevormd om met een specifiek domein aan het werk te gaan. De werkgroep wordt voorgezeten door de OKO-projectleider. Voor de eventuele toekomstige subwerkgroepen kan de trekkersrol bij ketenpartners worden belegd.

Naast deze groepen wordt een bredere groep betrokken tijdens de OKO-bijeenkomsten (kick-off bijeenkomst en de dialoogsessies). Denk aan:

- Ouders
- (Sport)verenigingen
- Politie
- Team Handhaving
- Ondernemersgroepen

Ook kunnen ketenpartners één op één door de projectleider betrokken worden bij gerichte activiteiten. Daarmee blijft de werkgroep behapbaar en praktisch haalbaar.

We geven hierbij een inschatting van de taken van een projectleider en de beleidsambtenaar.

Taken projectleider:

- Implementatie OKO-aanpak
- Opzetten en aanjagen van het netwerk
- Aansturen werkgroep en mee voorbereiden stuurgroep
- Organiseren van OKO-bijeenkomsten (zoals de kick-off bijeenkomst en dialoogsessie)
- Aanjagen van activiteiten o.b.v. speerpunten
- Opzetten van jongerenparticipatie samen met ketenpartners
- Coördineren communicatie
- Uitwisseling en samenwerken met OKO projectleiders in de regio

Taken beleidsambtenaar:

- Opstarten OKO-aanpak, ketenpartners en beleidsambtenaren betrekken
- Inzet OKO meenemen in subsidie afspraken met ketenpartners
- Aansturen beleidsgroep en mee voorbereiden stuurgroep
- Borgen van OKO in het gemeentelijk beleid
- Uitwisseling en samenwerken met OKO gemeenten in de regio
- Afspraken met de GGD over de OKO monitor
- Financiën bewaken
- Eventuele knelpunten (mee) oplossen
- Communicatie richting gemeentebestuur

3.3 Eerste vervolgvactiviteiten

We geven een voorzet voor de eerste activiteiten die Gemeente Opsterland kan ondernemen na deze verkenning. Deze zijn hoeven niet opeenvolgend plaats te vinden maar kunnen ook naast elkaar lopen.

- Een voorstel indienen bij B&W en de raad om politiek commitment en de financiële middelen te krijgen.
- Het werven/aanstellen van een OKO-projectleider en OKO beleggen bij een beleidsambtenaar gezondheid of jeugd.
- Het opstellen van een plan van aanpak voor OKO.
- De stuurgroep, beleidsgroep en werkgroep vormen. OKO onderdeel maken van de subsidieafspraken met ketenpartners.
- Voorzetten van de deelname aan het implementatietraject van het Trimbos-instituut waar al een start mee is gemaakt.
- Deelnemen aan de provinciale OKO overleggen met het Trimbos-instituut, de GGD en andere Friese OKO-gemeenten.
- Volgen van of deelnemen aan de gesprekken over de ontwikkelingen rondom de OKO monitor met GGD Fryslân.
- Afstemming en structureel overleg organiseren met de OKO-projectleider en beleidsambtenaar van aangrenzende OKO-gemeenten Smallingerland en Ooststellingwerf.
- De OKO-cyclus starten met een kick-off bijeenkomst en vervolgens de dialogosessie.

3.5 Richtinggevende informatie begroting

Het starten van OKO vraagt intensivering van de huidige inzet en budgetten. We geven de posten voor een OKO-begroting en richtinggevende informatie om deze verder uit te kunnen werken.

Personele inzet:

Het Trimbos-instituut raadt aan om 1,5-2,5 FTE beschikbaar te stellen afhankelijk van de grootte van de gemeente, waarvan 0,6 FTE voor een projectleider. Dit vertalen we voor Gemeente Opsterland naar:

- 16-24uur/week voor een OKO-projectleider
- 8uur/week voor een beleidsambtenaar
- Eventuele financiering van de inzet van ketenpartners. Hiervoor adviseren we eerst te verkennen in hoeverre de gevraagde inzet voor OKO past bij de reguliere inzet van de ketenpartners. Na het bepalen van de speerpunten kan eventueel extra capaciteit gevraagd worden om hiervoor kartrekkers aan te stellen.

OKO monitor:

De kosten voor de rapportages van de OKO monitor uit 2023 worden geschat op €4.500. Voor de volgende jaren is dit nog onbekend.

Ondersteuning Trimbos-instituut:

De kosten hiervoor bedragen ca. €15.000/jaar.

Activiteitenbudget:

In het eerste jaar is hier nog geen post voor nodig. Daarna wordt op basis van de speerpunten de activiteiten gekozen. Met een kleine inventarisatie bij andere OKO-gemeenten zien we dat de activiteitenbudgetten ver uiteen lopen. Als op het domein vrije tijd als speerpunt is gekozen, zien we de budgetten hoger oplopen. Dit heeft te maken met de beschermende factoren op dit domein: georganiseerde vrijetijdsbesteding opzetten kost geld, net zoals vrijetijdspassen die sommige OKO-gemeenten aan hun jongeren aanbied. In de sessies tijdens deze verkenning zijn door de deelnemers ideeën voor laagdrempelige activiteiten geopperd die niet veel hoeven te kosten. Daarmee kan het activiteitenbudget beperkt worden gehouden. Er werd bijvoorbeeld gedacht aan het creëren van een huiskamer als ontmoetingsplek voor de jongeren. Tevens kan aansluiting gezocht worden bij budgetten vanuit ander(e) beleid/programma's.

Met dit gegeven raden we voor nu aan om vanaf 2025 €15.000-25.000/jaar aan activiteitenbudget op te nemen.

De beleidsambtenaren Sport en Gezondheid en Jeugd en de Adviseur zorg hebben op basis van deze informatie de volgende begroting opgesteld:

Projectleider 0,6 fte	€ 60.000,00
Ondersteuning	€ 30.000,00
Onkosten Trimbos	€ 15.000,00
Onkosten GGD-monitor	€ 5.000,00
Activiteitenbudget	€ 25.000,00
Onvoorzien	€ 10.000,00
Totaal per jaar	€ 145.000,00

Verkenning Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) in gemeente Opsterland

iresearch 2024

Voor meer informatie, neem contact op met:

Gôkky Zeinstra

info@iresearch.nl

www.iresearch.nl

085 – 0045 316

i r e s e a r c h

iresearch